

Вікторія Тимошенко

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Початкова освіта»,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(м. Житомир, Україна)

Олександра Марущак

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти та культури фахової мови,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
(м. Житомир, Україна)

ДИТЯЧІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Питання мовленнєвого розвитку дітей сьогодні набуває особливої значущості. Одним із дієвих інструментів формування мовленнєвої компетентності є дитячі періодичні видання, які поєднують розважальний і навчальний компоненти, створюючи сприятливе середовище для опанування мови.

Значну увагу науковців привертає нині детальне вивчення редакційно-видавничих аспектів підготовки дитячих видань, зокрема Е. Огар аналізує психологічні чинники сприйняття текстів юною аудиторією. Загальні проблеми дитячої періодики розглядає у своїх працях О. Прокопчук, тоді як комунікативні особливості часописів стали предметом дослідження Т. Єжижанської. Типологізацію дитячих видань здійснюють Т. Давидченко, І. Круть, Н. Романюк, а конструктивно-композиційний бік періодики для дітей аналізує Н. Кіт. Питання цільового призначення та функціонального навантаження дитячих журналів висвітлює Ю. Стадницька. Окрему увагу надано ролі періодичних видань у розвитку мовленнєвих навичок, що проаналізовано в дослідженнях Н. Вернигори [1]. Саме цей аспект розглядатимемо нижче.

Мовленнєвий розвиток дитини становить фундаментальну складову загального психічного розвитку та соціалізації особистості. Дитяча періодика сприяє збагаченню лексичного запасу, формуванню граматичної будови мовлення, вдосконаленню комунікативних навичок. Систематичне використання матеріалів дитячих часописів забезпечує ефективне засвоєння мовних норм та розвиток мовленнєвих умінь.

Специфіка впливу дитячої періодики на мовленнєвий розвиток полягає у поєднанні пізнавального, виховного та розважального компонентів. Обговорення матеріалів з періодичних видань створює природні ситуації спілкування, де діти вчаться висловлювати власну думку, ставити запитання, доводити свою думку.

Дитячі періодичні видання пропонують різноманітний лексичний матеріал, який охоплює різні сфери життя та діяльності людини. Через читання статей, оповідань, віршів діти засвоюють нові слова та вирази, вчаться використовувати їх у власному мовленні. Так відбувається збагачення словникового запасу дитини. Можемо сказати, що різноманітність жанрів у дитячих журналах сприяє формуванню здатності дітей самостійно створювати мовленнєві продукти.

Тексти, представлені в дитячих журналах, є зразками літературного мовлення, на основі яких у дітей формується чуття мови, здатність правильно будувати різні типи речень, використовувати граматичні категорії та дотримуватись відповідних норм. Твори різних жанрів показують дітям багатство та різноманітність мовних засобів, вчать їх використовувати ці засоби у власному мовленні.

Для розвитку зв'язного мовлення велике значення мають різноманітні завдання, які пропонують дитячі журнали: скласти розповідь за малюнком, придумати продовження історії, описати героя. Такі завдання стимулюють мовленнєву активність дитини, формують вміння логічно та послідовно висловлювати свої думки.

Регулярне читання та обговорення матеріалів дитячих журналів сприяє розвитку вміння вести діалог, аргументувати свою думку, слухати співрозмовника. Ці навички є необхідними для успішної соціалізації дитини, її спілкування з однолітками та дорослими. Дослідження Л. Калмикової підтверджують позитивний вплив дитячої періодики на розвиток словесної творчості [2].

Серед актуальних проблем сучасної освіти – формування передумов для успішного оволодіння писемним мовленням. Дитячі періодичні видання містять завдання, спрямовані на розвиток фонематичного слуху, дрібної моторики, графічних навичок. Це створює базу для формування навичок читання та письма.

Із розвитком інформаційних технологій змінюється і формат дитячої періодики. Поряд із традиційними друкованими виданнями з'являються електронні версії журналів, інтерактивні додатки [3]. Вони розширюють можливості для мовленнєвого розвитку дитини, пропонують нові форми роботи з текстом.

Використання матеріалів дитячих періодичних видань в освітньому процесі початкової школи дозволяє індивідуалізувати роботу з розвитку мовлення. Можна врахувати інтереси та потреби кожної дитини, створити позитивну мотивацію до навчання. Вчені відзначають особливу цінність такого підходу для дітей із різним рівнем мовленнєвого розвитку.

Дитяча періодика знайомить дітей з різними жанрами літератури:

казками, оповіданнями, легендами, баладами, віршами. Це сприяє формуванню літературознавчої компетентності, розвиває здатність розрізняти особливості різних жанрів, розуміти їх специфіку.

Велику роль відіграють періодичні видання, які знайомлять дітей з народними традиціями, фольклором, творами українських письменників. Через такі матеріали діти збагачують своє мовлення, формують національну свідомість, любов до рідного слова, повагу до культурної спадщини народу.

Для ефективного використання потенціалу дитячої періодики для мовленнєвого розвитку необхідна участь дорослих – батьків, учителів, вихователів. Вони можуть організувати роботу з журналом так, щоб стимулювати мовленнєву активність дитини, створити ситуації для спілкування, обговорення прочитаного.

Методичні аспекти використання дитячих періодичних видань передбачають різні форми роботи: читання та обговорення текстів, виконання мовленнєвих завдань, пропонованих у часописах, створення власних текстів за аналогією, інсценування прочитаних історій, проведення літературних вікторин тощо. Така різноманітність форм роботи підтримує інтерес дітей до періодики, робить процес мовленнєвого розвитку цікавим. Регулярне читання дитячих журналів сприяє формуванню стійкого інтересу до читання як виду діяльності, розвиває читацьку компетентність, готує дитину до самостійного читання художньої та навчальної літератури. Це набуває особливого значення за умов конкуренції друкованого слова з електронними засобами інформації та розвагами. На нашу думку, з-поміж сучасних видань найбільш корисними і доречними до використання у навчально-виховному процесі початкової школи є наступні: «Джміль», «Малютко», «Барвінок», «Розумашки», «Стежинка», «Колосочок», «Крилаті», «Пізнайко» [4].

Отже, дитячі періодичні видання є ефективним засобом мовленнєвого розвитку. Вони сприяють збагаченню словникового запасу, формуванню граматичної будови мовлення, розвитку зв'язного мовлення, комунікативних навичок. Використання потенціалу дитячої періодики в освітньому процесі робить роботу з розвитку мовлення цікавою, різноманітною, орієнтованою на індивідуальні потреби та інтереси кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Вернигора Н. М. Роль періодичних видань для дітей у формуванні мовних навичок. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2052>.
2. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с. URL: <https://ehsupir.uhsp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c97f8295-228c-450f-ab27-a7f6f31340a5/content>.
3. Журнал «Джміль» – журнал для дітей, їхніх батьків і педагогів. URL: <https://jmil.com.ua/about>.
4. Марущак О. М. Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами дитячої періодики. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 134 с. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/24386/>.